

5. februar 2010

Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V

T +45 3339 4000 E info@if.dk
F +45 3339 4141 W www.if.dk

Økonomisk optimisme i landbruget på sigt

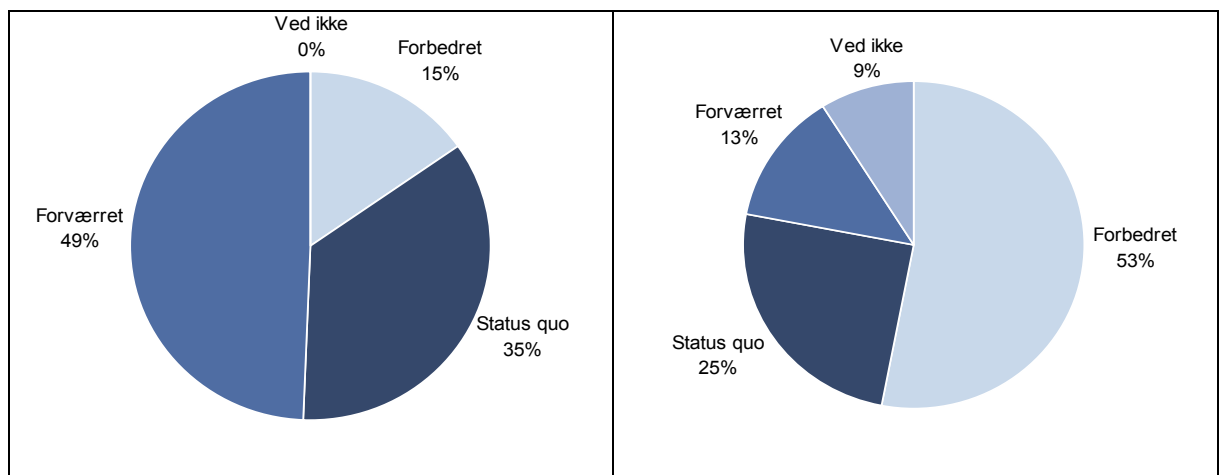
Resume

Den økonomiske situation hos landmændene vil fortsat være vanskelig for de fleste landmænd på kort sigt (1-2 år). Det er vurderingen blandt landbrugets økonomikonsulenter. Knap halvdelen af økonomikonsulenterne forventer en forværret økonomisk situation for landmændene på kort sigt.

Anderledes positivt ser det ud, når økonomikonsulenterne vurderer landmændenes økonomiske situation på længere sigt (7-10 år). Over 50 pct. af konsulenterne mener, at landmændenes økonomiske situation er forbedret om 7-10 år. En fjerdedel vurderer situationen som status quo.

På kort sigt (1-2 år)

På langt sigt (7-10 år)

Kilde: Landbrug & Fødevarer, november 2009

Størst optimisme i Nordjylland og Syddanmark

Både på kort og langt sigt, er konsulenterne i region Nordjylland og region Syddanmark de mest optimistiske i forhold til at landmændenes økonomiske situation. På det korte sigte forventer hhv. 61 og 54 pct., at landmændenes økonomiske situation enten vil være forbedret eller status quo de næste 1-2 år. Kun fire ud af ti konsulenter i resten af landet vurderer den kommende situation som enten forbedret eller status quo. En forbedret økonomisk situation for landmændene på det lange sigt, er forventningen blandt knap 60 pct. af konsulenterne i de to regioner.

Risikoen er flyttet ifølge økonomikonsulenterne

Risikoen for den enkelte landmand er flyttet fra 'finansiering' i november 2008 til 'salg og afsætning' et år senere, ifølge økonomikonsulenternes vurdering.

Landmændenes økonomiske situation ifølge økonomikonsulenterne på lokale rådgivningscentre

Økonomisk pessimisme på kort sigt

Den økonomiske situation hos landmændene vil fortsat være vanskelige for de fleste landmænd på kort sigt (1-2 år), vurderer konsulenterne på rådgivningscentrene. Knap halvdelen af økonomikonsulenterne forventer en forværret økonomisk situation for landmændene på kort sigt. 35 pct. af konsulenterne forventer en status quo-situation og kun 15 pct. er optimistiske og har forventning om en forbedret økonomisk situation for landmændene på kort sigt.

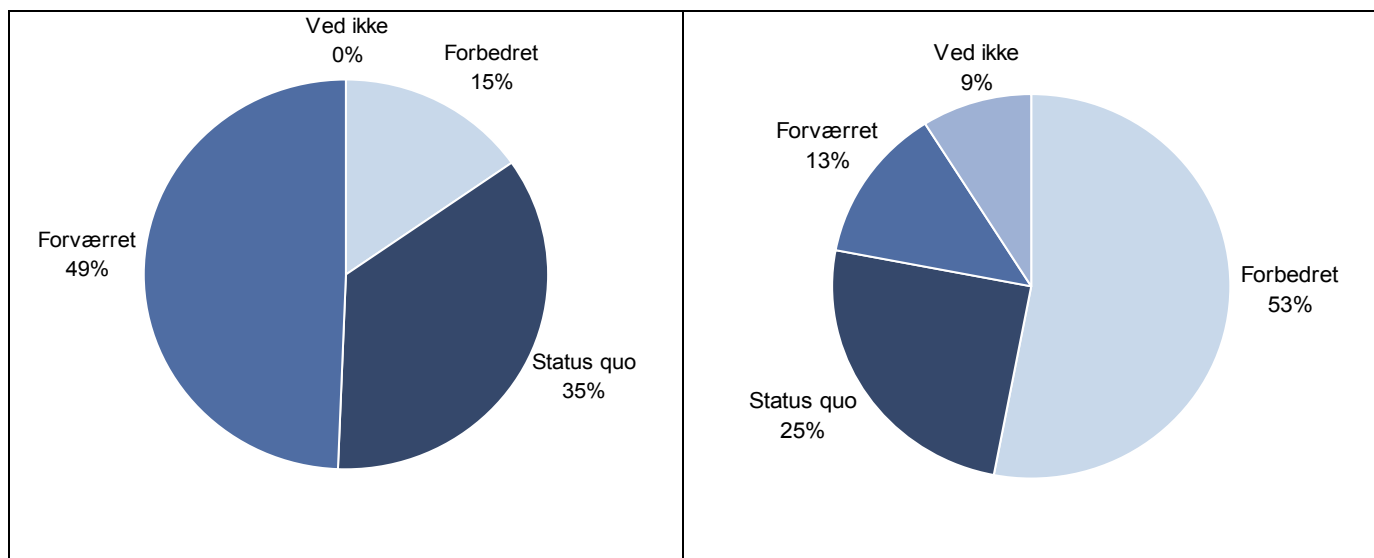
Økonomisk optimisme på langt sigt

Anderledes ser det ud i forhold til landmændenes økonomiske situation på længere sigt (7-10 år), vurderer økonomikonsulenterne. Over 50 pct. af konsulenterne mener, at landmændenes økonomiske situation er forbedret om 7-10 år. En fjerdedel vurderer situationen som status quo. Det er kun 13 pct. af konsulenterne, der fortsat på langt sigt er negative i deres vurdering af landmændenes økonomiske situation.

Adspurgte om "Hvordan vurderer du den økonomiske situation hos landmændene fremadrettet?" fordeler konsulenternes svar som illustreret i de to lagkagediagrammer nedenfor.

På kort sigt (1-2 år)

På langt sigt (7-10 år)

Kilde: Landbrug & Fødevarer, november 2009

Størst optimisme i Nordjylland og Syddanmark

På det korte sigte, er konsulenterne i region Nordjylland og region Syddanmark de mest optimistiske i forhold til at landmændenes økonomiske situation. Her forventer hhv. 61 og 54 pct. at landmændenes økonomiske situation enten vil være forbedret eller status quo de næste 1-2 år. Kun fire ud af ti konsulenter i resten af landet vurderer den kommende situation som enten forbedret eller status quo.

De regionale forskelle på langt sigt tegner ligeledes et billede af størst optimisme mht. landmændenes økonomiske situation blandt konsulenter i Nordjylland og Syddanmark. Hhv. 57 og 59 pct. forventer en forbedret situation for landmændene på det lange sigt (7-10 år). Konsulenterne i hhv. Hovedstadsområdet (inkl. Bornholm), region Midtjylland og region Sjælland er delt i spørgsmålet, hvor knap halvdelen vurderer forbedringer på det

lange sigte, og den anden halvdel forventer status quo eller en forværret situation, når de kigger 7-10 år frem i tiden.

Vilkår for erhvervet – usikkerhed og risiko

Biologisk produktion giver usikkerhed

Landbrugsproduktionen er en biologisk produktion og dermed underlagt naturens luner i relation til vejrforhold (fx hagl og tørke), jordens bonitet, plante- og husdyrsygdomme samt skadedyrsangreb. Herudover oplever landmændene usikkerhed både i forhold til markedet, finansielle muligheder samt institutionelle vilkår så som de politiskerammevilkår.

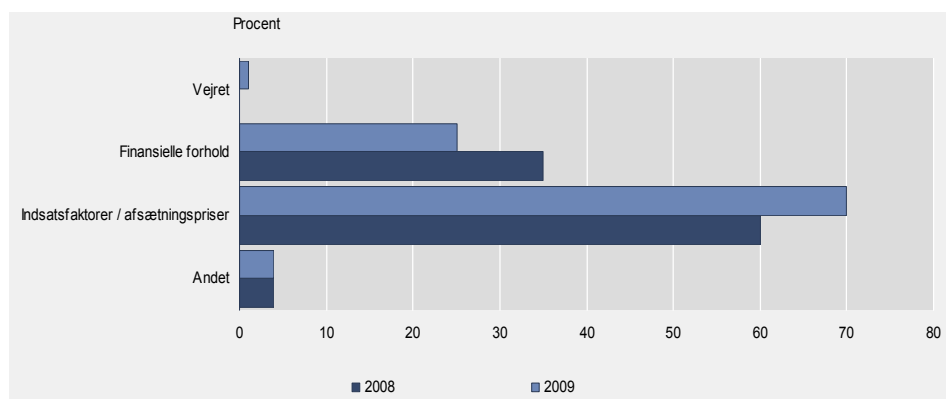
Mange af de usikkerhedselementer, som landbruget er underlagt, er også elementer, som andre virksomheder må arbejde under. Dog har landbruget det særegne element, at det er en biologisk produktion. Denne usikkerhed kan dog både betyde højere og lavere indtjening fx giver de rigtige vejrforhold på de rigtige tidspunkter mulighed for en rekordhøst, hvorimod det modsatte ligeså vel kan være tilfældet. Ligeledes kan husdyrsygdomme i hhv. Danmark og i andre lande have stor indvirkning på landmændenes muligheder for at producere og afsætte landbrugsprodukter både på hjemme- og eksportmarkederne.

De naturgivne forhold såsom vejret er ikke væsentlige i forhold til usikkerheden i erhvervet, vurderer landmændenes rådgivere. Det må betragtes som et grundvilkår, man som landmand er underlagt.

Omkostninger til indsatsfaktorer og afsætning har størst betydning for usikkerhed

Det er omkostningerne til indsatsfaktorer – altså korn, foderstoffer, brændstof, osv. Samt afsætningspriserne, der har klart størst betydning for den usikkerhed, som landbruget er underlagt. I 2009 svarer 70 pct. af rådgiverne, at det er det vigtigste fokusområde for landmanden i forhold til usikkerhed, mod lidt færre i 2008 (60 pct.). De finansielle forhold har også en væsentlig betydning for landbrugets usikkerhed ifølge hhv. 25 pct. af rådgiverne i 2009 og 35 pct. af rådgiverne i 2008 (jf. figuren nedenfor).

Spørgsmål: Hvad er det vigtigste fokusområde for landmanden, når der tales om usikkerhed?

Kilde: Landbrug & Fødevarer, november 2008 og 2009

Usikkerhed kan være svært at håndtere, og det skaber behov for rådgivning og vejledning. Det er langt fra alle landmænd, der benytter en rådgiver i forbindelse med drøftelse af usikkerhed, vurderer de økonomiske rådgivere. Undersøgelsen viser, at 21 pct. af de adspurgte mener, at under en fjerdedel af landmændene benytter rådgivning, når der skal træffes beslutninger, som vedrører usikkerhedselementer. Det er kun 9 pct. af de adspurgte, som

mener, at over 75 pct. af landmændene benytter en rådgiver. Disse fordelinger svarer til fordelingerne i 2008-undersøgelsen. Der, hvor der er sket forandringer, er i forhold til andelen af rådgivere, der mener, at hhv. mellem en fjerdedel og halvdelen af landmændene benytter en rådgiver. I 2008 mente 52 pct. at det var et korrekt billede af landmændenes rådgivningsiver mod kun 31 pct. i 2009. Andelen af rådgivere, der vurderer, at mellem 50 og 75 pct. af landmændene får rådgivning omkring usikkerhed, er steget fra 18 pct. i 2008 til 27 pct. i 2009.

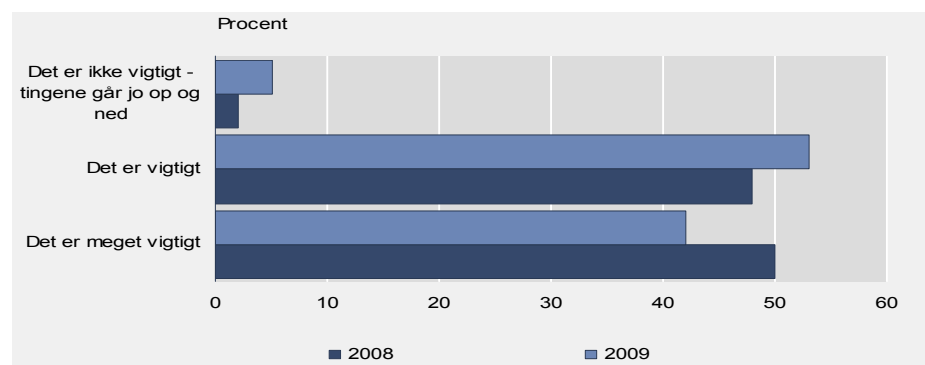
Kun op mod hver anden landmand modtager rådgivning i forhold til usikkerhed ifølge halvdelen af rådgiverne i 2009-undersøgelsen. En tredjedel af rådgiverne vurderer, at mellem 50 og 100 pct. af landmændene benytter rådgivning, når det vedrører usikkerhedselementer.

Økonomirådgiveren er fortsat den foretrukne sparringspartner

Økonomikonsulenten er landmændenes foretrukne sparringspartner, når han/hun arbejder med usikkerhed. 79 pct. af konsulenterne svarer, at de og deres kolleger oftest vælges som sparringspartner. 12 pct. mener, det oftest er en finansieringspartner, der vælges. Endelig peger hhv. 4 og 6 pct. på fagkonsulenter eller andre som oftest anvendt sparringspartner. I forhold til 2008-undersøgelsen er der sket en lille forskydning, så lidt flere peger på finansieringspartnere som oftest anvendt rådgiver og færre økonomikonsulenten fra landbrugsrådgivningen.

Økonomikonsulenterne tegner et entydigt billede af, at de ser det som en nødvendighed for landmændene at afdække usikkerhed. Hele 95 pct. svarer, at de ser det som "vigtig" eller "meget vigtigt" for landmændene at afdække usikkerhed. Nedenfor ses 2009 besvarelserne holdt op mod 2008-undersøgelsen.

Spørgsmål: Hvordan ser du nødvendigheden af at afdække usikkerhed for landmændene?

Kilde: Landbrug & Fødevarer, november 2008 og 2009

Erhvervets usikkerhed har negativ betydning for tilgangen af unge

Den megen fokus på usikkerhed i landbruget vil få nye unge landmænd til at fravælge erhvervet i fremtiden, tilkendegiver halvdelen af de adspurgte økonomikonsulenter. Knap 40 pct. af konsulenterne afviser, at usikkerheden har negativ indflydelse på tilgangen til erhvervet.

Bred risikovurdering

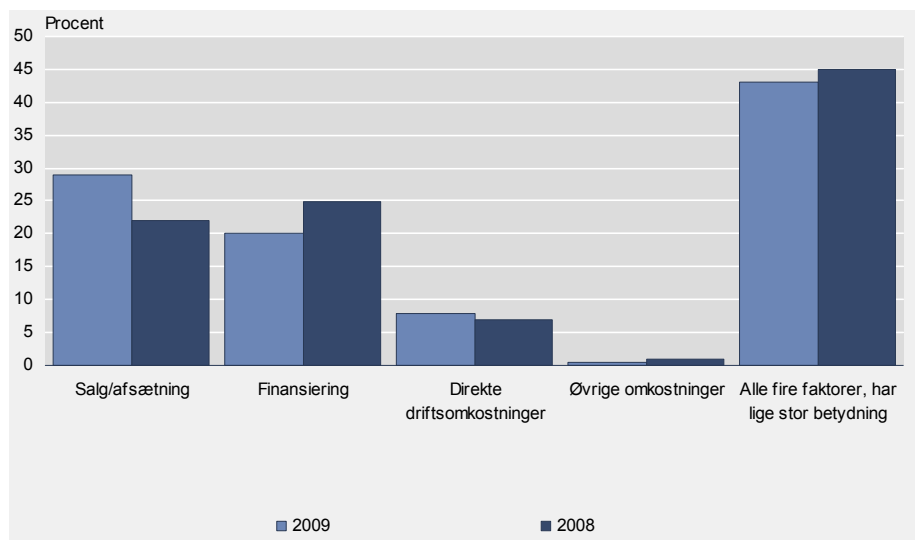
Når konsulenterne skal give deres bud på spørgsmålet: "Hvad er vigtigst for landmændene at afdække risiko i forhold til?" – med valgmulighederne "Salg/afsætning", "Finansiering", "Direkte driftsomkostninger", "Øvrige omkostninger" eller "Alle fire faktorer, har lige stor betydning", så svarer knap halvdelen af konsulenterne både i 2008- og 2009-undersøgelsen, at "alle fire faktorer, har lige stor betydning".

Risikoen flyttet fra finansiering til salg og afsætning

Salg og afsætning er aktuelt det vigtigste risikoelement, vurderer halvdelen af de konsulenter, der går ind og prioriterer én af faktorerne som den vigtigste.

Sammenlignet med undersøgelsen for ét år siden (november 2008) betyder det, at konsulenternes prioritering har ændret sig. I 2008 mente flest konsulenter, at det var vigtigst at afdække risiko i forhold finansiering. I dag anbefaler en overvægt af konsulenterne, at det vigtigste for landmændene at afdække risiko i forhold til salg og afsætning.

Spørgsmål: "Hvad er vigtigst for landmændene at afdække risiko i forhold til?"

Kilde: Landbrug & Fødevarer, november 2008 og 2009

Landmænd er opmærksomme på risikoafdækning

Landmændene er generelt mere opmærksomme på at få lavet en risikoafdækning i forhold til tidligere, oplever konsulenterne. Ifølge konsulenterne ønsker hhv. 15 og 48 pct. af landmændene en "lidt større" eller "meget større" risikoafdækning. 25 pct. vurderer, at landmændene fortsætter uændret praksis i forhold til risikoafdækningen. Kun fire pct. af konsulenterne svarer, at de oplever et mindre ønske om risikoafdækning i november 2009 sammenlignet med tidligere.

Strategi og planlægning

Mange landmænd uden bevidst strategi

Mange landmænd har ingen bevidst strategi for bedriften til trods for den usikkerhed og risiko, der er ved landbrugsproduktion. Hele 46 pct. af de adspurgte konsulenter svarer, at de oplever, at under 25 pct. af landmændene har en bevidst strategi for bedriften. Det at have en strategi kan betyde, at landmanden evt. kan modvirke eller være på forkant med nogle af de usikkerheder, som er i produktionen, og dermed undgå at løbe for store risici.

Markedet og de svingende salgspriser skaber usikkerhed

Markedet og de svingende salgspriser, er et af landmandens usikkerhedsmomenter. Økonomikonsulenterne er ret entydige i deres svar i forhold til, landmændenes oplevelse af de svingende priser på landbrugsvarer. Hele 87 pct. af de adspurgte konsulenter tilkendegiver nemlig, at "det skaber usikkerhed (for landmanden) omkring den fremtidige udvikling af bedriften".

For at imødegå denne usikkerhed, oplever knap halvdelen af konsulenterne, at landmændene anvender en kortere planlægningshorisont i forhold til

deres strategiske planlægning. Modsat mener 30 pct. af de adspurgte, at det medfører en længere planlægningshorisont for landmændene.

Metode - sådan gjorde vi

Landbrug & Fødevarer gennemførte en web-undersøgelse blandt landets økonomikonsulenter ansat på rådgivningscentrene i november 2009. Web-spørgeskemaet blev sendt til 409 økonomikonsulenter den 11. november 2009 med en svarfrist på 1½ uge. Efter én uges forløb blev der udsendt rykkere til modtagere, der endnu ikke havde aktiveret deres spørgeskema. Ved afslutningen af undersøgelsen, var der i alt 207 besvarelser, hvilket svarer til 50,6 pct. af de adspurgte.

Landbrug & Fødevarer

Axeltorv 3
1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141

E info@lf.dk
W www.lf.dk

Yderligere kontakt

Leif Nielsen
Julie Lykke Jacobsen

3339 4238 lni@lf.dk
3339 4021 juj@lf.dk